

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Навчально - науковий інститут бізнесу і менеджменту

Кафедра організації виробництва, бізнесу та менеджменту

ДОДУХ НАТАЛЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 338.439.4 :633.11

РЕФЕРАТ

дипломної магістерської роботи

**УДОСКОНАЛЕННЯ ОПЕРАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В
ГАЛУЗІ ВИРОБНИЦТВА ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ**

спеціальності 073 «Менеджмент»

(освітньо-професійна програма «Менеджмент і адміністрування»)

Харків – 2018

Дипломна магістерська робота є рукописом.

Робота виконана в Харківському національному технічному університеті сільського господарства імені Петра Василенка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

кандидат економічних наук,
доцент,

Смігунова Олена

Вікторівна,

Харківський національний
технічний університет
сільського господарства імені
Петра Василенка,
доцент кафедри організації
виробництва, бізнесу та
менеджменту.

Захист відбудеться 20 грудня 2018 р. на засіданні
Державної екзаменаційної комісії у ХНТУСГ за адресою:
61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44, ауд. 105

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Актуальність теми. Одним з ключових напрямків підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств є забезпечення підвищення ефективності їх операційної діяльності. Вирішення проблеми можливе за умови скорочення витрат і забезпечення максимальної віддачі продуктивності операційної системи за умови мінімальних вкладень капіталу.

Природно-кліматичні умови України, родючі ґрунти та трудовий потенціал населення країни створюють сприятливі умови для виробництва зерна високої якості в обсягах, що необхідні для гарантування як продовольчої безпеки населення, так і формування експортного потенціалу. Для визначення напрямків розвитку зернової галузі необхідно провести ґрунтовний економічний аналіз, здійснити оцінку технічних, технологічних, організаційно-економічних та ринкових умов функціонування всього зернопродуктового підкомплексу.

Проблемою підвищення ефективності операційної діяльності підприємств зернового напрямку в різні часи опікувалися провідні економісти-аграрники та аграрії. Багато уваги приділяється питанням нарощування урожайності та валових зборів зерна, інтенсифікації виробництва та ефективності зерновиробництва. Зокрема, дослідженнями проблем підвищення ефективності виробництва зернових культур займалися такі вітчизняні дослідники як В.Г. Андрійчук, А.С. Азізов, О.В. Боднар, П.Т. Саблук, С.М. Чмир, В.С. Ніценко, О.М. Шпичак.

Метою досліджень дипломної роботи є удосконалення операційного менеджменту в сфері виробництва озимої пшениці.

Для досягнення поставленої мети були поставлені і вирішені наступні **завдання**:

- обґрунтування шляхів управління операційним прибутком при виробництві озимої пшениці;

- визначення шляхів підвищення прибутковості підприємств зернового напрямку рослинництва;

- визначення внутрішньогосподарських резервів і розробка пропозицій щодо підвищення ефективності виробництва озимої пшениці;

- оцінювання можливостей підприємства щодо використання виявлених резервів збільшення виробництва озимої пшениці;

- обґрунтування управлінського рішення щодо вибору варіанта технології виробництва озимої пшениці.

Об'єктом дослідження є процес удосконалення операційного менеджменту в галузі виробництва озимої пшениці.

Предметом дослідження є теоретичні, аналітико-дослідницькі та проектно-рекомендаційні аспекти операційного менеджменту в галузі виробництва озимої пшениці на підприємстві.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною базою дипломного дослідження є засади економічної теорії, операційного менеджменту, законодавчі та нормативні акти органів державної влади України, наукові розробки і публікації вітчизняних і зарубіжних дослідників з питань розвитку зернового господарства в сільськогосподарських підприємствах.

Поставлені в дипломній магістерській роботі завдання вирішувались за допомогою абстрактно-логічного, графічного, розрахунково-конструктивний, статистико-економічного та інших методів. Достовірність отриманих результатів, сформульованих висновків і

пропозицій підтверджується розрахунками, застосуванням значного фактичного матеріалу.

Інформаційною базою досліджень при підготовці дипломної магістерської роботи були статистичні матеріали та звітні дані досліджуваного сільськогосподарського підприємства, нормативні акти України, спеціальна економічна література, довідково-інформаційні матеріали, літературні джерела з агробізнесу та операційного менеджменту в сільському господарстві, матеріали періодичних видань, результати власних спостережень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретично-методичному обґрунтуванні та прикладному опрацюванні напрямів та шляхів вдосконалення управління операційною діяльністю виробництва озимої пшениці в досліджуваного господарства. А саме:

удосконалено:

- визначено систему заходів з підвищення ефективності операційної діяльності шляхом обґрунтування управлінського рішення щодо вибору варіанта технології виробництва озимої пшениці;

набуло подальшого розвитку:

- виявлення внутрішньогосподарських резервів збільшення виробництва продукції на основі визначення тенденцій запровадження прогресивних технологій виробництва озимої пшениці;

- визначено силу впливу операційного важеля зернової галузі господарства шляхом розподілу операційних витрат на постійні і змінні.

Практичне значення одержаних результатів

Дипломна магістерська робота виконана на замовлення сільськогосподарського підприємства. Висновки та пропозиції, одержані в процесі дослідження, спрямовані на створення і ефективне функціонування господарства та на

прийняття управлінських рішень щодо удосконалення операційного менеджменту при виробництві озимої пшениці.

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень є основою для удосконалення операційного менеджменту в зерновій галузі господарства. Результати досліджень опубліковані в матеріалах VIII та IX Міжнародної науково-практичної конференції «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи» (ХНТУСГ, 2017 та 2018 рр), та XII міжнародного форуму молоді «Молодежь и сельскохозяйственная техника в XXI веке»] (ХНТУСГ, 2016).

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури. Вона виконана на 106 сторінках комп'ютерного тексту, містить 22 таблиці та 5 рисунків. Список використаних джерел налічує 60 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні засади операційного менеджменту аграрних підприємств» розглянуто: теоретичні аспекти управління операційною діяльністю; стан та проблеми вітчизняного виробництва та реалізації пшениці; напрямки підвищення ефективності операційної діяльності підприємств - зерновиробників.

У другому розділі «Ефективність виробництва та реалізації озимої пшениці в досліджуваному підприємстві» розглянуто: організаційно-економічна характеристика господарства; організація виробничих процесів при

виращуванні озимої пшениці; стан та оцінка економічної ефективності вирощування озимої пшениці.

У *третьому розділі* «Напрями удосконалення операційного менеджменту на підприємстві» розглянуто: механізм управління операційним прибутком; шляхи підвищення прибутковості зернового напрямку рослинництва; обґрунтування управлінського рішення щодо вибору варіанта технології виробництва озимої пшениці.

ВИСНОВКИ

В умовах трансформаційних змін економіки правильне управління операційною діяльністю підприємства створює умови для забезпечення його безперервної роботи. Підприємства зернового напрямку виробництва мають ряд неподоланих проблем, що стримують їх конкурентоспроможний розвиток.

У магістерській дипломній роботі проведений аналіз господарської діяльності сільськогосподарського підприємства у 2015 – 2017 рр. та запропоновані заходи по підвищенню конкурентоспроможності озимої пшениці на підприємстві.

1. Загальна земельна площа господарства, станом на кінець 2017 року складає 3013 га, в тому числі сільськогосподарська рілля – 2788га. у господарстві розвиваються як рослинництво, так і тваринництво. Господарство має середній рівень спеціалізації, виробничий напрямок – соняшниківницько-зерновий.

2. Господарство має розширений інтенсивний тип відтворення.

Динаміка показників рівня інтенсифікації виробництва підприємства позитивна. Однак, неоднорідною є динаміка показників ефективності інтенсифікації. Рентабельність виробництва продукції у 2017 році в порівнянні з 2015 роком дещо знизилася (на 1,4 відсоткових пункти) і склала 36,8 %. Норма прибутку у 2017 році у порівнянні з 2015 роком зменшилась на 6,3 відсоткових пункти і склала 21,0 %.

3. В досліджуваному господарстві за досліджуваний період відбулося незначне збільшення працівників галузі рослинництва: на 4 чол., або на 6,1 %. У 2017 р. у сільськогосподарському виробництві підприємства було зайнято 100 чол., з них 69 у галузі рослинництва і 31 – у галузі тваринництва.

4. Показники виробничо-технологічної ефективності за досліджуваний період дещо змінилися: величина валової продукції (у постійних цінах) на 100 га сільськогосподарських угідь зросла на 6,6 % і склала у 2017 році 508,6 тис. грн, величина валової продукції (у постійних цінах) на 100 грн. основних виробничих фондів і оборотних засобів зменшилась на 70,9 % і склала у 2017 році 21,4 тис. грн.

5. Показники виробничо-економічної ефективності роботи досліджуваного господарства за досліджуваний період зросли: показник товарної продукції сільського господарства на 100 га сільськогосподарських угідь – на 54,3 % (склав у 2017 році 912,8 тис. грн); величина валового доходу на середньорічного працівника – на 50,6 % (склала у 2017 році 274 тис. грн.).

6. Показник соціально-економічної ефективності роботи досліджуваного господарства – рівень сукупної рентабельності – зменшився з 38,2 до 36,8 %, тобто на 1,4 відсоткових пункти.

Отже, виробничо-господарська діяльність досліджуваного підприємства в 2015 – 2017 роках є достатньо ефективною, позитивні показники підприємство отримало в значній мірі завдяки державній підтримці та росту цін на продукцію.

7. Озима пшениця в структурі товарної продукції досліджуваного господарства у 2017 році займала 2-ме місце. Площа посівів під озимою пшеницею за досліджуваний період зросла з 928 га. до 1071 га, або на 15,4 %. Урожайність культури за даний період зменшилась на 12,7 % – з 48,8 ц/га. у 2015р. до 42,6 ц/га. у 2017 р. Валовий збір зерна озимої пшениці при цьому майже не змінився (зріс з 45320 ц до 45664 ц, або на 0,8 %).

У структурі витрат виробництва озимої пшениці найбільшу величину займають насіння – мінеральні добрива – 33,3 %, вартість паливо-мастильних матеріалів – 15,6 %, насіння і посадковий матеріал – 5,9 %.

Прибуток на 1 ц озимої пшениці склав 179,2 грн., на 1 га. – 7642,6 грн.

Рівень товарності озимої пшениці у 2017 році склав 37,5 %. Підприємство в основному реалізує продукцію в період найбільшого попиту, тобто в наступному за звітним році.

Показник рівня рентабельності вирощування озимої пшениці склав у 2017 році 84,8 %, у 2015 році він був на рівні 50,1 %, тобто зріс на 34,7 відсоткових пункти.

7. За результатами порівняння собівартості зернових культур, що вирощувалися у господарстві у 2017 р., за методами повного розподілом витрат та маржинального доходу та виявлено, що найбільш ефективним напрямком зерновиробництва є виробництво озимої пшениці.

8. Визначено безбитковий обсяг виробництва озимої пшениці для досліджуваного господарства –

11506,6 ц, при якому виручка від реалізації становить 4494,5 тис. грн.

9. Операційний прибуток господарства при виробництві озимої пшениці становить 8 184,5 тис. грн. Наявність операційного прибутку є необхідною, але не достатньою умовою здатності організації генерувати гроші.

9. Дія операційного важеля проявляється в тому, що будь-яка зміна виручки від реалізації завжди породжує більш сильна зміна операційного прибутку. Цей ефект обумовлений різним ступенем впливу постійних і змінних витрат на формування фінансових результатів діяльності організації при зміні обсягу виробництва (реалізації).

Сила впливу операційного важеля досліджуваного господарства при виробництві озимої пшениці 1,3368, тобто цей напрям діяльності є досить стабільним для господарства.

10. Основним напрямком інтенсивного відтворення галузі рослинництва є підвищення урожайності культур. Провівши вирівнювання динамічного ряду урожайності озимої пшениці у 2013 – 2017 роках, виявлено динаміку до її нарощування. Однак, досягнутий у господарстві рівень врожайності є значно меншим результатів провідних господарств. Тому рекомендовано впровадження змін технології вирощування культури, в результаті яких експлуатаційні витрати зменшаться, а технологія виробництва зерна озимої пшениці покращиться. Виробнича собівартість за таких умов дещо знизиться з 190,03 грн./ц. до 174,0 грн./ц., або на 8,4 %.

Урожайність озимої пшениці при запропонованій технології складе щонайменше 60 ц/га. Нагадаємо, що урожайність озимої пшениці в 2017 році становила 42,6 ц/га. Таким чином, при запланованій урожайності з площі 1071 га планується одержати 64260,0 ц зерна озимої

пшениці, що на 18596 ц більше фактичного обсягу виробництва і на 52753,4 ц більше, ніж розрахований беззбитковий обсяг.

Впровадження запропонованої технології виробництва озимої пшениці дасть можливість досліджуваному господарству отримати додатково 4759,9 тис. грн прибутку від операційної діяльності. Рентабельність вирощування озимої пшениці стане 124,5 %, що на 19,0 відсоткових пункти більше, ніж при існуючій технології.

11. Обґрунтоване управлінське рішення, що стосується вибору варіанта технології виробництва за допомогою маржинального аналізу. Визначено, існуюча технологія вирощування озимої пшениці буде вигідна для досліджуваного господарства до обсягу виробництва 51780,3 ц. Однак, озима пшениця – культура, що має високий попит як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. До того ж при запропонованих технологічних змінах в операційній діяльності зернового напрямку планується отримати 64260,0 ц зерна озимої пшениці. Тому запровадження нової технології виробництва вважаємо доцільним.

12. Операційний прибуток за умови впровадження нової технології складе 12545,48 тис. грн, що на 4361,0 тис. грн більше, ніж фактичний показник, а сила впливу операційного важеля складе 1,4, що на 0,66 % більше.

Отже, впровадження запропонованих операційні зміни при вирощуванні озимої пшениці у господарстві вважаємо доцільним.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИПЛОМНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

1. Додух Н.О. Важливість стратегічного управління для аграрних підприємств в сучасних ринкових умовах / В.В. Животченко, Н.О. Додух // Матеріали VIII міжнародної науково-практичної конференції [«Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи»]. – Харків, ХНТУСХ, 2017. Т. 1 – С. 94-98.

2. Додух Н.О. Загальні тенденції вітчизняного виробництва та реалізації озимої пшениці / Н.О. Додух // Матеріали IX міжнародної науково-практичної конференції [«Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи(присвячена пам'яті професора Мазнева Г.Є.)»]. – Харків, ХНТУСХ ім. П. Василенка, 2018. – С. 102 – 105.

3. Додух Н.О. Необхідність планування і контролю на підприємстві / Н.О. Додух, В.В. Животченко// Матеріали VIII міжнародної науково-практичної конференції [«Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи»]. – Харків, ХНТУСХ, 2017. – Т. 2 - С. 76-79.

4. Додух Н.О. Новітні технології в сільському господарстві / Н.О. Додух // Матеріали XII міжнародного форуму молодіжи [«Молодежь и сельскохозяйственная техника в XXI веке»]. – Харьков, ХНТУСХ, 2016. – С. 209.

Анотація

Додух Н.О. Удосконалення операційного менеджменту в галузі виробництва озимої пшениці.

В дипломній магістерській роботі авторкою розглянуто теоретико-методичні та прикладні аспекти удосконалення операційного менеджменту в галузі виробництва озимої пшениці. Здійснено аналіз динаміки показників, що характеризують ефективність господарсько-економічної діяльності досліджуваного сільськогосподарського підприємства. У роботі описано механізм управління операційним прибутком на підприємстві на основі розділу всієї сукупності операційних витрат підприємства на постійні і змінні, визначено шляхи підвищення прибутковості господарств зернового напрямку рослинництва. Авторкою визначено заходи, спрямовані на удосконалення операційного менеджменту та обґрунтовано управлінське рішення стосовно вибору варіанта технології виробництва озимої пшениці.

***Ключові слова:** операційний менеджмент, механізм управління операційним прибутком, ефективність, рентабельність, операційний прибуток, операційний важіль.*

Summary

Dodukh N.O. Improvement of operational management in the field of winter wheat production.

In the thesis master's work the author considers theoretical, methodical and applied aspects of the improvement of operational management in the field of winter wheat production. The analysis of the dynamics of indicators characterizing the efficiency of economic-economic activity of the investigated agricultural enterprise is carried out. The paper

describes the mechanism of management of operating profit at the enterprise on the basis of the section of the entire set of operating expenses of the enterprise on constant and variables, ways of increasing profitability of enterprises of the grain direction of plant growing are determined. The author outlines measures aimed at improving operational management and justifies a managerial decision regarding the choice of a variant of winter wheat production technology.

Key words: operational management, operating profit management, efficiency, profitability, operating profit, operating leverage.

Комп'ютерний набір і верстка
Н.О. Додух

Підп. до друку 05.11.2018. Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк
офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид.арк.0,9. Тираж 10 прим.
Замовлення № __

Надруковано в КП «Міська друкарня»
61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44
Свідоцтво про державну реєстрацію:
серія ДК № 3613 від 29.10.2009р.